

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI.410.015.03.2015
P/15/053

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/15/053 – Działania organów gmin na rzecz zwiększenia liczby użytkowników sieci kanalizacji sanitarnej	
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku	
Kontroler	Tomasz Pomian – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 96759 z dnia 28 sierpnia 2015 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)	
Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Rajgródzie, ul. Warszawska 32, 19-206 Rajgród („Urząd”)	
Kierownik jednostki kontrolowanej	Ireneusz Gliniecki – Burmistrz ¹	(dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Ocena ogólna

W ocenie NIK dotychczasowe działania Gminy w zakresie zapewnienia przyłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej wszystkich zobowiązanych do tego mieszkańców i użytkowników, były niewystarczające i nieskuteczne. Wprawdzie w wyniku inwestycji zrealizowanej w 2013 r. wybudowano ponad 5 km kanalizacji sanitarnej to jednak niepodjęcie działań związanych z aktualizacją granic i RLM³ aglomeracji Rajgród oraz nieegzekwowanie od właścicieli 83 spośród 584 nieruchomości (14,2% ogółu) obowiązku podłączenia do kanalizacji, rodzi ryzyko, że gmina do końca 2015 r. nie spełni warunków dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych⁴. Zasadniczy wpływ na taką sytuację miało:

- brak dokonania analizy wyznaczonej aglomeracji Rajgród pod kątem spełniania wymogów dyrektywy 91/271/EWG i podjęcia niezbędnych działań w zakresie jej weryfikacji (przygotowania propozycji planu zmiany granic i RLM),
- brak analiz mających na celu zidentyfikowanie wszystkich właścicieli nieruchomości zobowiązanych do podłączenia się do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej i brak działań zmierzających do wyegzekwowania tego obowiązku,
- nierzetelne prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków, co utrudniało kontrolę częstotliwości ich opróżniania oraz prowadziło do nieprawidłowego sporządzania sprawozdań: SG-01 i z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (dalej „KPOŚK”).

Najwyższa Izba Kontroli zwraca również uwagę, iż Urząd nie prowadził kampanii informacyjno-edukacyjnych na rzecz zwiększenia w Gminie liczby użytkowników korzystających z wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej. Nie ubiegano się także o dofinansowanie budowy przyłączy kanalizacyjnych ze środków funduszy ekologicznych.

¹ Od 8 grudnia 2014 r. Poprzednio Burmistrzem Rajgrodu był Czesław Karpiński.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Równoważna liczba mieszkańców określana w oparciu o ładunek zanieczyszczeń, który uwzględnia ścieki pochodzące od stałych mieszkańców aglomeracji, z przemysłu i od osób czasowo przebywających w aglomeracji.

⁴ przy wymaganym stopniu skanalizowania aglomeracji wynoszącym co najmniej 95% RLM, możliwy do osiągnięcia przez Gminę procent skanalizowania – przy założeniu że wszyscy mieszkańcy aglomeracji zostaną podłączeni do kanalizacji - to jedynie 72,9% RLM.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Planowany do uzyskania w gminie wzrost liczby użytkowników projektowanej sieci kanalizacji sanitarnej, w tym na etapie wnioskowania o środki UE na budowę ww. sieci

Opis stanu faktycznego

1.1. Rozporządzeniem Nr 43/05 z dnia 4 kwietnia 2005 r. Wojewoda Podlaski wyznaczył aglomerację Rajgród o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) 4.800, obejmującą obszar miasta Rajgród oraz wsie: Czarna Wieś i Rybczyzna⁵.

Urząd nie dysponuje pismem (wnioskiem), w którym została przedstawiona Wojewodzie Podlaskiemu propozycja planu aglomeracji. Również Wojewoda Podlaski jak i Marszałek Województwa Podlaskiego takim dokumentem nie dysponują⁶.

(dowód: akta kontroli str. 4-13)

Burmistrz Rajgrodu wyjaśnił, że z przeprowadzonego rozeznania ustalono, że liczba RLM aglomeracji została ustalona na podstawie liczby ludności miejscowości objętych aglomeracją, ilości miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych na terenie aglomeracji, miejsc noclegowych w gospodarstwach agroturystycznych oraz ilości ścieków powstających w zakładach przemysłowych. (dowód: akta kontroli str. 240-244)

W okresie objętym kontrolą nie aktualizowano danych dotyczących wyznaczonej aglomeracji, pomimo:

- a) zmniejszenia się liczby osób zameldowanych w trzech miejscowościach należących do aglomeracji z 2.019 (wg stanu na styczeń 2006 r.) do 1.892 (wg stanu na 1 stycznia 2015 r.), tj. o 127 osób (6,3%),
- b) zmniejszenia z 1.414 zarejestrowanych miejsc noclegowych (wg stanu na styczeń 2005 r.) do 1.192 takich miejsc (wg stanu na październik 2015 r.), tj. o 222 miejsc noclegowych (15,7%),
- c) nieplanowania budowy kanalizacji w dwóch miejscowościach znajdujących się w aglomeracji: Czarna Wieś i Rybczyzna,
- d) próśb, żądań i uwag Marszałka Województwa Podlaskiego o dokonanie analizy wyznaczonej aglomeracji i podjęcie niezbędnych działań w zakresie jej ewentualnej zmiany lub likwidacji.

W szczególności Marszałek:

- pismami z 20 grudnia 2012 r. i 4 czerwca 2013 r. prosił o weryfikację wyznaczonej aglomeracji, jak również podjęcie - na potrzeby przygotowania projektu IV Aktualizacji KPOŚK - niezbędnych działań w zakresie jej weryfikacji. W odpowiedziach z 9 kwietnia i 13 czerwca 2013 r. Burmistrz podał, że „obecnie realizowany jest projekt pn. „Budowa kanalizacji sanitarnej i wodociągu rozdzielczego w Rajgrodzie w ulicach Ostejki, Piaski, Żabia, Plancik, Warszawska”. W związku z tym istnieje obawa, iż zmiana granic lub likwidacja aglomeracji może spowodować problem z osiągnięciem wskaźników założonych w projekcie. Gmina Rajgród widzi potrzebę zmniejszenia/zmiany granic aglomeracji (wykluczenie miejscowości Rybczyzna oraz Czarna Wieś, a pozostawienie wyłącznie Rajgrodu). W najbliższym czasie nie jest planowana budowa kanalizacji w tych dwóch miejscowościach wiejskich. Mając na względzie realizowany projekt w ramach RPOWP na lata 2007-2013 i zapewnienie jego trwałości, pojawia się obawa, czy jest to odpowiedni moment na podejmowanie jakichkolwiek działań w tym zakresie”,
- pismem z 1 lipca 2014 r. zwrócił się z wnioskiem o przedłożenie Sejmikowi Województwa Podlaskiego do dnia 31 lipca 2014 r. propozycji planu aglomeracji. W odpowiedzi z 29 lipca 2014 r. Burmistrz podał, że nie widzi potrzeby zmiany aglomeracji. Ponadto podał, iż na terenie aglomeracji ścieki zbierane są do zbiorników bezodpływowych, przydomowych oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji sanitarnej. Zapewnia to spełnienie blisko 100% poziomu obsługi. W chwili obecnej oczyszczalnia ścieków posiada przepustowość 400 m³/dobę jest wystarczająca do wielkości

⁵ Dz. Urz. Województwa Podlaskiego Nr 87, poz. 1082.

⁶ Pisma: DOS-II.7320.3.2015 z 1.10.2015 r. i BOU-V.1533.268.2015.AT z 8.10.2015 r.

aglomeracji i spełnia standardy oczyszczalni ścieków, zgodnie z udzielonym pozwoleniem wodnoprawnym,

- pismem z 14 października 2014 r., poinformował, iż przeprowadził analizę aglomeracji (w oparciu o coroczne sprawozdania) i stwierdził potrzebę jej weryfikacji. Np. w sprawozdaniu za rok 2013 liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego wynosi 898 RLM, co daje stopień skanalizowania aglomeracji jedynie 18,7% RLM, zaś założony procent skanalizowania w 2015 r. ustalono na poziomie 23,1% RLM. Wymagany procent skanalizowania dla aglomeracji <10 000 RLM wynosi 95% RLM, więc warunek obsługi systemem kanalizacyjnym nie jest i nie będzie spełniony do końca 2015 r. Ponadto w sprawozdaniu ujęto, iż w aglomeracji obecnie jest 1899 rzeczywistych mieszkańców, co nie jest zgodne z ideą programu (tylko aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 powinny być ujęte w KPOŚK). Tak więc corocznie w sprawozdaniach z KPOŚK dla aglomeracji Rajgród był błędnie określany RLM aglomeracji (nie uwzględniano ścieków pochodzących z przemysłu, a także ścieków od osób czasowo przebywających w aglomeracji). Ponadto poinformowano, że sejmiki województw mają ustawowy termin na wyznaczenie nowych i dostosowanie wyznaczonych przez wojewodę aglomeracji do 31 grudnia 2014 r. Jeśli aglomeracja do tego czasu nie będzie dostosowana, wówczas nowe parametry nie zostaną uwzględnione w przygotowywanej IV aktualizacji KPOŚK. Tym samym gmina nie spełni wymagań dyrektywy w założonym terminie (do końca 2015 r.) i będzie narażona na poniesienie kary z tego tytułu. W odpowiedzi z 3 listopada 2014 r. Burmistrz podał, iż przeprowadzono ponownie analizę aglomeracji Rajgród i w związku z tym przekazano poprawioną tabelę aktualizacyjną. W tabeli podano: rzeczywistą RLM aglomeracji – 4.141 RLM, z tego pochodzącą z przemysłu – 1.045 RLM, pochodzącą od osób czasowo przebywających w aglomeracji – 982 RLM i pochodzącą od mieszkańców – 2.114 RLM. Wskazano też, iż aglomeracja wymaga zmiany (zwiększenie granic, a zmniejszenie RLM) – ale wniosku nie złożono,
- pismem z 27 lutego 2015 r. przekazał tabelę aktualizującą zapisy ostatniej wersji projektu Master Planu (grudzień 2014 r.) dla dyrektywy ściekowej. Poinformował, iż Master Plan zawierać będzie inwestycje, które zostaną zakończone do 31.12.2015 r., jak również inwestycje planowane do realizacji po roku 2015, w podziale: do końca 2015 r. (zgodnie z wymogami traktatu akcesyjnego) i od początku 2016 r. (wszystkie, zidentyfikowane inwestycje ściekowe, planowane do realizacji w latach późniejszych – w tym inwestycje planowane do realizacji w ramach nowej perspektywy finansowej POIiŚ 2014-2020). Jednocześnie poinformował, iż uzyskane informacje będą decydowały o możliwości ubiegania się o środki w ramach POIiŚ 2014-2020 oraz RPO (co wynika wprost z zapisów POIiŚ, w którym inwestycje ubiegające się o dofinansowanie muszą być uwzględnione w KPOŚK oraz Master Planie). Brak zgłoszenia inwestycji przez aglomerację będzie skutkowało wykluczeniem aglomeracji z możliwości uzyskania przyszłego finansowania w ramach nowej perspektywy. W odpowiedzi w dniu 10 marca 2015 r. wysłano formularz do Master Planu i IV AKPOŚK 2015, w którym ujęto: rzeczywisty RLM – 3.561 (w odniesieniu do RLM aglomeracji – 4.800), w tym: RLM mieszkańców – 1.453, RLM przemysłu – 1.054 i RLM osób czasowo przebywających w aglomeracji – 1.054. Liczba rzeczywista mieszkańców aglomeracji – 1899 RLM, w tym 1108 korzystających z systemu kanalizacyjnego, 710 obsługiwanych przez tabor asenizacyjny, 81 korzystających z przydomowych oczyszczalni ścieków, długość sieci kanalizacyjnej – 13,5 km. Budowa sieci kanalizacyjnej po 2015 r. – 2,0 km, przyrost liczby mieszkańców którzy rzeczywiście skorzystają z usług kanalizacyjnych w wyniku wybudowania sieci – 150 osób. Termin zakończenia planowanych inwestycji w zakresie sieci kanalizacyjnych – 2017 r.

W związku z powyższym rzeczywisty RLM aglomeracji (uwzględniający ścieki pochodzące od stałych mieszkańców aglomeracji – 1.410 RLM, z przemysłu – 1.045 RLM oraz od osób czasowo przebywających w aglomeracji – 1.192 RLM) powinien zostać określony na poziomie 3.650 RLM, tj. o 1.150 RLM niższy od wyznaczonego w 2005 r. (o 24%). Do dnia kontroli stosownego wniosku w tej sprawie nie złożono.

(dowód: akta kontroli str. 14-112, 245-257)

Poprzedni Burmistrz wyjaśnił, że *na stanowisku obsługującym ten obszar dochodziło do częstych zmian pracowników (4 pracowników w okresie 8 lat). Ponadto do 2014 r. żaden z tych pracowników nie sygnalizował mi, że zmiana granic lub RLM aglomeracji jest potrzebna. Jedyne w 2013 r. rozważaliśmy możliwość wyłączenia z aglomeracji wsi Rybczyzna i Czarna Wieś, bowiem nie planowaliśmy budowy kanalizacji w tych miejscowościach. Ale ostatecznie (po rozmowie z mieszkańcami tych miejscowości) odstąpiliśmy od tego pomysłu. Natomiast w 2014 r. na prośbę Marszałka Województwa Podlaskiego przeprowadziliśmy (wg nowej formuły obliczania RLM) ponowną analizę aglomeracji Rajgród i planowaliśmy dostosowanie wskaźnika RLM do jego rzeczywistego poziomu. W związku z tym, iż po wyborach nastąpiła zmiana na stanowisku Burmistrza Rajgrodu, nie zdążyłem złożyć stosownego wniosku (wyjaśnienia obecnego Burmistrza Rajgrodu w tej sprawie zamieszczono poniżej w sekcji „ustalone nieprawidłowości”).*

(dowód: akta kontroli str. 258-259)

1.2. W badanym okresie przy udziale środków UE w aglomeracji zrealizowano jedną inwestycję dotyczącą budowy sieci sanitarnej pn. „Budowa kanalizacji sanitarnej i wodociągu rozdzielczego w Rajgrodzie w ulicach Ostejki, Piaski, Żabia, Plancik, Warszawska” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 Osi Priorytetowej V Rozwój infrastruktury ochrony środowiska Działania 5.2 Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska, dofinansowanego ze środków publicznych. Cel projektu określono jako: zachowanie dziedzictwa środowiska naturalnego i zwiększenie tempa rozwoju gospodarczego gminy poprzez inwestycję infrastrukturalną z zakresu gospodarki wodno-ściekowej.

Zarówno we wniosku z 2 grudnia 2011 r., jak i w umowie z 2 sierpnia 2012 r. określono:

- wskaźnik produktu – długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej na poziomie 5,04 km i liczbę wybudowanych przepompowni ścieków na poziomie 9 szt.,
- wskaźnik rezultatu – liczba osób przyłączonych do wybudowanej sieci kanalizacyjnej – 210 osób i liczba gospodarstw podłączonych do sieci kanalizacyjnej – 60 szt. (z 342 do 402 szt.).

Również w umowie pożyczki na dofinansowanie kosztów omawianego przedsięwzięcia zawartej z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku („WFOŚiGW”) 25 lipca 2013 r. wskazano efekt ekologiczny w postaci 210 nowych użytkowników sieci przy czym termin osiągnięcia tego efektu ustalono do 30 czerwca 2014 r. (co zostało omówione w pkt 6.3 wystąpienia).

Przy ustalaniu efektu ekologicznego w ww. dokumentach nie uwzględniono wszystkich mieszkańców zameldowanych na terenie objętym planowaną, przy udziale środków UE, budową kanalizacji sanitarnej (do dnia kontroli podłączono 52 nieruchomości i 160 osób, zaś nie podłączono 39 nieruchomości i 112 osób, co opisano w pkt 2.1 wystąpienia).

Planowany do uzyskania wzrost liczby mieszkańców oszacowano, jak podał Burmistrz Rajgrodu *na podstawie ilości mieszkańców zamieszkujących nieruchomości położone w sąsiedztwie sieci kanalizacyjnej, opierając się na danych z ewidencji mieszkańców, uwzględniając fakt, że nie wszystkie osoby zamieszkujące nieruchomości posiadają zameldowanie na terenie nieruchomości.*

(dowód: akta kontroli str. 260-398)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nieprzedstawieniu sejmikowi województwa propozycji aktualizacji aglomeracji w związku z jej zmianami, co stanowiło naruszenie art. 10 ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw⁷. Przepis ten zobowiązywał do przedstawienia do 31 lipca 2014 r. propozycji wyznaczenia obszarów i granic aglomeracji, jeżeli ich nie wyznaczono albo zaszła konieczność ich dostosowania do zmienionych przepisów.

Burmistrz Rajgrodu wyjaśnił, że *nie występowało do Sejmiku Województwa Podlaskiego o zmniejszenie liczby RLM w aglomeracji, mimo spadku liczby mieszkańców miejscowości, mając na uwadze perspektywę rozwoju gminy, w szczególności zwiększenie liczby osób czasowo przebywających na terenie aglomeracji i korzystających z miejsc noclegowych*

⁷ Dz. U. z 2014 r., poz. 850.

w ośrodkach wczasowych, gospodarstwach agroturystycznych, pól namiotowych oraz zwiększenie liczby osób przebywających w wciąż powstających domkach letniskowych.

(dowód: akta kontroli str. 240-244)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działania gminy w zbadanym zakresie.

2. Zidentyfikowanie w gminie wszystkich nieruchomości, które powinny zostać przyłączone do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz wszystkich mieszkańców i innych użytkowników tych nieruchomości, którzy powinni korzystać z tej sieci

Opis stanu faktycznego

2.1. Na dzień kontroli NIK Urząd nie zidentyfikował wszystkich nieruchomości, których właściciele byli zobowiązani do podłączenia do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej (w tym wybudowanej w 2013 r. przy udziale środków UE). W latach 2013-2015 (do dnia kontroli NIK) nie przeprowadzono też wizji lokalnych, czy oględzin mających na celu zweryfikowanie w terenie sposobu wykorzystania poszczególnych nieruchomości). Burmistrz Rajgródu wyjaśnił, że *szczegółowa kontrola sposobu wykorzystania nieruchomości nie była prowadzona ze względu na braki kadrowe oraz obciążenie obowiązkami pracowników tut. Urzędu.*

(dowód: akta kontroli str. 395-396, 399)

Na podstawie informacji uzyskanych od ZGKiM, map poinwentaryzacyjnych oraz danych z ewidencji ludności ustalono, iż w całej aglomeracji Rajgród do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej było podłączonych 304 nieruchomości, zaś podłączenia nie miało 280 nieruchomości, z tego 83 miało możliwość techniczną podłączenia się do istniejącej sieci kanalizacyjnej:

- 39 nieruchomości położonych przy ulicach objętych siecią kanalizacyjną wybudowaną w 2013 r. (ul. Ostejki, Piaski, Plancik, Żabia, Warszawska),
- 44 nieruchomości położone przy ulicach objętych siecią kanalizacyjną wybudowaną przed 2005 r.

W 2015 r. liczba zameldowanych mieszkańców (na pobyt stały i czasowy) na terenie nieruchomości⁸, których właściciele byli zobowiązani do podłączenia ich do sieci kanalizacji sanitarnej: wybudowanej przy udziale środków UE w 2013 r. wyniosła 112 osób, zaś wybudowanej przed 2005 r. – 76 osób.

(dowód: akta kontroli str. 400-409)

2.2. Urząd od 2013 r. prowadził w formie elektronicznej (w programie Excel) ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków. W ewidencji ujęto (na dzień kontroli) dane o 750 nieruchomościach (zamieszkałych przez 2.104 osoby) położonych:

- przy 21 (z 23 ogółem) ulicach w mieście Rajgród,
- w 17 (z 31 ogółem) wsiach na terenie gminy Rajgród.

Wskazano w niej również sposób zagospodarowania ścieków z 564 (z 750) nieruchomości, z których 219 było przyłączonych do kanalizacji, 319 posiadało szamba zaś 26 przydomowe oczyszczalnie ścieków. Z pozostałych 186 nieruchomości: 55 nie posiada szamba ani nie jest przyłączona do kanalizacji, zaś o 131 brak jest jakichkolwiek danych. Na podstawie informacji uzyskanych od Starosty Grajewskiego ustalono, że na terenie Gminy Rajgród znajduje się 96 przydomowych oczyszczalni ścieków⁹, wykorzystywane na potrzeby własnego gospodarstwa domowego lub rolnego w ramach zwykłego korzystania z wód (z czego 56 zgłoszonych w roku 2012, dwie w 2013 r., pięć w 2014 r., 20 w 2015 r. i 13 zgłoszonych w latach 2007-2011).

(dowód: akta kontroli str. 410-436)

Na stronie internetowej Urzędu jest informacja o obowiązku zgłaszania do ewidencji gminnej posiadanych zbiorników bezodpływowych (szamb) i przydomowych oczyszczalni ścieków (do pobrania druk zgłoszenia).

(dowód: akta kontroli str. 437-440)

Dane ujęte w ewidencji zbiorników bezodpływowych były niezgodne z wykazanymi w załączniku do sprawozdania SG-01 „Statystyka gminy - gospodarka mieszkaniowa

⁸ Na podstawie ewidencji ludności.

⁹ Zgłoszone w procesie budowlanym.

i komunalna”, w którym wykazano, że w latach 2013-2014 na terenie gminy było 260 zbiorników bezodpływowych i 8 oczyszczalni przydomowych, zaś w mieście Rajgród było 16 zbiorników bezodpływowych i 25 oczyszczalni przydomowych (łącznie 276 zbiorników bezodpływowych i 33 przydomowe oczyszczalnie ścieków).

(dowód: akta kontroli str. 441-456)

W sprawozdaniach kwartalnych przedkładanych Gminie w latach 2013-2015 przez trzy podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników (ZGKiM w Rajgrodzie, MPO w Białymstoku oraz Transbud w Białymstoku) nie wykazano nieruchomości, z których zostały odebrane nieczystości ciekłe (ZGKiM odbierało ścieki od mieszkańców na podstawie umów jak również na podstawie zgłoszeń; MPO na podstawie umowy z jednym podmiotem, zaś Transbud w okresie objętym kontrolą nie zawierał umów i nie odbierał nieczystości z terenu Gminy Rajgród).

(dowód: akta kontroli str. 457-463)

Na podstawie uzyskanych z ZGKiM informacji dotyczących opróżniania zbiorników bezodpływowych z losowo wybranych 10 nieruchomości, których właściciele - pomimo obowiązku nie podłączyli ich do sieci kanalizacji sanitarnej i nadal gromadzili nieczystości ciekłe w tych zbiornikach - ustalono, że w latach 2013-2015:

- sześciu właścicieli nieruchomości ani razu nie zgłosiło potrzeby opróżnienia zbiornika,
- jedna osoba opróżniła zbiornik tylko raz (w 2013 r.),
- dwie osoby opróżniały zbiorniki tylko dwa razy (odpowiednio: w 2013 i 2015 r. oraz w 2014 i 2015 r.),
- jedna osoba opróżniała zbiornik co najmniej dwa razy w roku (odpowiednio: sześć-, cztero- i czterokrotnie).

W okresie objętym kontrolą nie monitorowano częstotliwości opróżniania zbiorników, ani nie zapewniono skutecznego nadzoru nad realizacją obowiązku ich opróżniania. Zgodnie z § 14 uchwały Nr XXV/153/12 Rady Miejskiej w Rajgrodzie z 28 grudnia 2012 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Rajgród „właściciele nieruchomości obowiązani są do pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości w sposób systematyczny, nie dopuszczając do przepelnienia się urządzeń do gromadzenia nieczystości ciekłych, gwarantując zachowanie czystości i porządku na nieruchomości. Właściciele nieruchomości obowiązani są do pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości nie rzadziej niż dwa razy w roku, z wyjątkiem nieruchomości użytkowanych nie dłużej niż 7 miesięcy w roku – minimum 1 raz”.

Z informacji uzyskanych od kierownika ZGKiM w Rajgrodzie wynika, że Zakład nie prowadził i nie uczestniczył w kontrolach prowadzonych przez Urząd dotyczących opróżniania zbiorników bezodpływowych przez właścicieli nieruchomości.

(dowód: akta kontroli str. 399, 464-479)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości:

1. Urząd nie zidentyfikował wszystkich nieruchomości, których właściciele byli zobowiązani do podłączenia ich do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej (w tym wybudowanej w 2013 r. przy udziale środków UE). W wyjaśnieniu Burmistrz Rajgrodu podał, że *potrzebne dane można było pozyskać w razie potrzeby na podstawie danych z ewidencji gruntów oraz zestawień nieruchomości podłączonych otrzymanych od ZGKiM. W chwili obecnej trwają prace nad sporządzeniem wykazu nieruchomości, dla których istnieje obowiązek przyłączenia się, a które nie są podłączone do sieci kanalizacyjnej.*

Poprzedni Burmistrz wyjaśnił, że *nie prowadziliśmy analiz w celu zidentyfikowania wszystkich nieruchomości, których właściciele byli zobowiązani do podłączenia do sieci kanalizacyjnej, gdyż w naszej ocenie było to zjawisko marginalne. Ponadto to Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Rajgrodzie posiadał rozeznanie w tym zakresie, np. poprzez zawarte umowy z właścicielami nieruchomości na odbiór ścieków.*

(dowód: akta kontroli str. 240-244, 359-359, 399)

2. W Urzędzie nierzetelnie prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków wymaganą w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹⁰.

Burmistrz Rajgrodu wyjaśnił, że zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z 2 lipca 2010 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia osoby fizyczne zobligowane są do zgłoszenia eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, mogącej negatywnie oddziaływać na środowisko, w tym przydomowych oczyszczalni ścieków o przepustowości do 5 m³ na dobę wykorzystywanej na potrzeby gospodarstwa domowego lub rolnego. Tut. Urząd prowadzi ewidencję przydomowych oczyszczalni ścieków w oparciu o ww. zgłoszenia użytkowników. Urząd nie otrzymuje ze Starostwa Powiatowego w Grajewie informacji o zgłoszeniach budowy p.o.ś., dokonywanych na podstawie Prawa budowlanego. Starostwo Powiatowe przyjmując od mieszkańców ww. zgłoszenia, nie ma obowiązku informować mieszkańców o konieczności dokonania kolejnego zgłoszenia – na podstawie przepisów Prawa ochrony środowiska. Gmina Rajgród w dniu 1.10.2013 r. na stronie internetowej zamieściła informację o obowiązku zgłaszania do ewidencji gminnej posiadanych zbiorników bezodpływowych (tzw. szamb) i przydomowych oczyszczalni ścieków. Ponadto w okresie od kwietnia 2013 r. pracownicy Urzędu zbierali od właścicieli nieruchomości z terenu gminy informacje dotyczące sposobu zagospodarowania nieczystości płynnych. Ww. informacji właściciele nieruchomości udzielali w formie oświadczeń. Obecnie rozpoczęto aktualizację ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w celu zgromadzenia kompleksowych danych. (dowód: akta kontroli str. 240-244, 410-432)

3. W Urzędzie nierzetelnie sporządzano sprawozdania SG-01 o ilości istniejących w gminie zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków.

Burmistrz Rajgrodu wyjaśnił, że wynikało to z braku kompletnej ewidencji ww. obiektów. Pracownik sporządzający sprawozdanie opierał się na dostępnych mu częściowych danych. (dowód: akta kontroli str. 240-244, 441-456)

4. W okresie objętym kontrolą nie zapewniono dostatecznego nadzoru, o którym mowa w art. 5 ust. 6 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (zwanej dalej u.c.p.g.), nad realizacją obowiązku wynikającego z art. 5 ust. 1 pkt 3a i 3b u.c.p.g. w zakresie gromadzenia i opróżniania zbiorników bezodpływowych przez właścicieli nieruchomości.

Burmistrz Rajgrodu wyjaśnił, że „gmina prowadzi ewidencję zbiorników bezodpływowych, tworzoną na podstawie dostępnych danych. Szczegółowa weryfikacja ewidencji oraz monitoring i egzekucja wykonywania obowiązków nie była prowadzona ze względu na braki kadrowe”. (dowód: akta kontroli str. 395-396, 399)

Uwagi dotyczące badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że nierzetelnie prowadzona ewidencja oraz brak nadzoru nad częstotliwością opróżniania zbiorników bezodpływowych może prowadzić do niekontrolowanego i nielegalnego wywozu nieczystości płynnych oraz systematycznego zanieczyszczenia gleby i wód gruntowych.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działania Gminy w zbadanym obszarze.

Ocena częściowa

3. Działania informacyjno-edukacyjne dla zwiększenia w gminie liczby użytkowników korzystających z wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą Urząd nie planował i nie prowadził kampanii informacyjno-edukacyjnych mających na celu zwiększenie w gminie liczby użytkowników korzystających z wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej. Organizowano natomiast spotkania z mieszkańcami w związku z inwestycją realizowaną w 2013 r. W Informacji pokontrolnej z kontroli przeprowadzonej na zakończenie realizacji projektu „Budowa kanalizacji sanitarnej i wodociągu rozdzielczego w Rajgrodzie w ulicach Ostejki, Piaski, Żabia, Plancik, Warszawska” sporządzonej przez Departament Wdrażania Regionalnego Programu

¹⁰ Dz. U. z 2013 r., poz. 1399 ze zm., zwana dalej „u.c.p.g.”.

Operacyjnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego w Białymstoku stwierdzono, że Beneficjent wywiązał się z obowiązku zapewnienia informowania społeczeństwa o finansowaniu realizacji projektu przez Unię Europejską poprzez zamieszczenie wymaganych tablic informacyjnych oraz informacji na stronie internetowej Urzędu.

Poprzedni Burmistrz wyjaśnił, że *nie planowano i nie prowadzono kompleksowej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie. Organizowaliśmy natomiast przed przystąpieniem do budowy wodociągu i kanalizacji spotkania z mieszkańcami tych ulic gdzie będzie realizowana inwestycja, na których informowano ich o planowanym przebiegu sieci, przewidywanych terminach wykonania i warunkach przyłączenia do wybudowanej sieci. O budowie kanalizacji informowano też mieszkańców w miesięczniku „Rajgrodzkie Echa”, na tablicach informacyjnych oraz na stronach internetowych Urzędu. Ponadto obowiązek podłączenia się do kanalizacji jest powszechnie znany.*

Obecny Burmistrz Rajgródu podał, że *właściciele nieruchomości, przy których miała przebiegać sieć, byli informowani o planowanym przedsięwzięciu i o obowiązkach, jakie wiążą się z jego realizacją. Do nowo wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej podłączyła się znaczna większość właścicieli nieruchomości, przy których przebiega sieć. Tut. Urząd nie widział potrzeby prowadzenia dodatkowej kampanii informacyjnej. Ponadto, większość nieruchomości, które nie zostały podłączone do sieci, stanowi nieruchomości stale niezamieszkałe (właściciele działek przebywają na nich okresowo). Właściciele nieruchomości stale zamieszkałych niepodłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej, informowani o obowiązku przyłączenia, jego rak tłumaczą złą sytuacją materialną, uniemożliwiającą poniesienie wydatków z podłączeniem w chwili obecnej, natomiast zadeklarowali oni przyłączenie się w najbliższym możliwym terminie po zgromadzeniu środków.* (dowód: akta kontroli str. 240-244, 258-259, 399, 480-507)

Uwagi dotyczące badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że działania informacyjno-edukacyjne ograniczały się do informowania lokalnej społeczności o planowanych i realizowanych inwestycjach z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. Dobrą praktyką byłoby, aby służyły one również zachęcaniu mieszkańców do podłączania nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz wskazywać konsekwencje wiążące się z niewykonaniem tego obowiązku.

Ocena cząstkowa

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli brak szeroko zakrojonych działań informacyjno-edukacyjnych dla zwiększenia liczby użytkowników korzystających z wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej mógł stanowić jedną z przyczyn braku podłączenia do kanalizacji wszystkich nieruchomości, którym stworzono warunki do tego podłączenia.

4. Działania na rzecz zapewnienia dofinansowania realizacji połączeń budynków do sieci kanalizacji sanitarnej

Opis stanu faktycznego

4.1. W okresie objętym kontrolą Rada Miejska w Rajgrodzie przyjęła dwie uchwały w sprawie ustalenia zasad udzielania dotacji celowych na finansowanie zadań z zakresu ochrony środowiska ze środków pochodzących z wpływów z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych: 1/ uchwałę nr XXXI/211/13 z 26 czerwca 2013 r., gdzie określono zasady udzielania dotacji do usuwania wyrobów zawierających azbest, 2/ uchwałę nr XLIV/298/14 z 17 września 2014 r., gdzie określono zasady udzielania dotacji na zadania związane z ochroną powietrza i wspomaganie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii. Rada nie ustalała natomiast zasad udzielania dotacji na inne przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną, o których mowa w art. 403 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne¹¹. Burmistrz Rajgródu wyjaśnił, iż nie przygotowywano takich projektów uchwał. (dowód: akta kontroli str. 240-244)

W latach 2013-2014 wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska wyniosły odpowiednio: 59.718 zł i 9.637 zł i były przeznaczane wyłącznie na zadania związane z ochroną powietrza oraz gospodarkę odpadami. (dowód: akta kontroli str. 508-509)

4.2. W okresie objętym kontrolą Gmina Rajgród nie uczestniczyła w dofinansowaniu przedsięwzięć związanych z podłączaniem budynków do sieci kanalizacji sanitarnej

¹¹ Dz. U. z 2015 r., poz. 469.

z krajowych funduszy ekologicznych lub innych zewnętrznych źródeł. Jak wyjaśnił Burmistrz Rajgrodu *budowa przyłączy kanalizacyjnych nie należy do zadań własnych gminy, stąd nie były ujęte w zadaniu inwestycyjnym polegającym na rozbudowie sieci kanalizacyjnej w gminie Rajgród. Natomiast jeśli chodzi o dofinansowanie budowy samych przyłączy ze źródeł zewnętrznych, tut. Urząd, od zakończenia realizacji projektu i oddania do użytkowania sieci kanalizacyjnej, tj. od roku 2014 nie posiadał informacji o możliwości uzyskania dofinansowania na budowę przyłączy. Dopiero we wrześniu 2015 r. WFOŚiGW przekazał informację o możliwości udzielania dotacji dla osób fizycznych w zakresie dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków i przyłączy kanalizacyjnych ze środków WFOŚiGW. Informacja ta została przekazana do wiadomości mieszkańcom gminy poprzez wywieszenie obwieszczeń na tablicy ogłoszeń Urzędu oraz tablicach ogłoszeń poszczególnych miejscowościach gminy i zamieszczenie na stronach internetowych Urzędu Miejskiego.* (dowód: akta kontroli str. 240-244, 399)

Poprzedni Burmistrz wyjaśnił, że *nie mieliśmy wiedzy, iż jest możliwość skorzystania z takiego dofinansowania.* (dowód: akta kontroli str. 258-259)

Z informacji uzyskanych od kierownika ZGKiM w Rajgrodzie wynika, że Zakład nie podejmował działań związanych z pozyskiwaniem środków ze źródeł zewnętrznych na wykonywanie przyłączy do kanalizacji sanitarnej. Ponadto jako zakład budżetowy nie prowadził działalności związanej z przyłączeniem nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. (dowód: akta kontroli str. 464-469)

Uwagi dotyczące badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że wprawdzie udzielanie dotacji celowych na zadania zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej ze środków pochodzących z wpływów z opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych, nie jest obowiązkowe, to jednak stosowanie takiej formy dofinansowania może przyczynić się do wzrostu zainteresowania mieszkańców aglomeracji podłączeniem się do sieci kanalizacji sanitarnej.

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli brak działań Gminy na rzecz zapewnienia dofinansowania budowy podłączeń budynków do sieci kanalizacji mógł wpłynąć na ograniczenie liczby mieszkańców decydujących się na wykonanie podłączeń.

5. Egzekwowanie od właścicieli nieruchomości obowiązku ich przyłączenia do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą w Urzędzie nie prowadzono postępowań administracyjnych zmierzających do wydania decyzji nakazujących wykonanie obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej w trybie art. 5 ust. 7 u.c.p.g. Burmistrz Rajgrodu nie występował także do sądu z wnioskami o ukaranie, ani nie zawiadamiał organów uprawnionych do nakładania grzywny w drodze mandatu karnego o popełnieniu przez właścicieli nieruchomości wykroczenia z art. 10 ust. 2 u.c.p.g. (do dnia kontroli nie przeprowadzono analizy mającej na celu zidentyfikowanie właścicieli, którzy zaniechali realizacji obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, co zostało opisane w punkcie 2.1. wystąpienia).

Na podstawie informacji uzyskanych od ZGKiM w Rajgrodzie ustalono, że w okresie objętym kontrolą wydano 61 warunków technicznych na wykonanie przyłączenia budynku do sieci kanalizacji sanitarnej, w tym:

- w 2013 r. – 2 właścicielom nieruchomości (jeden z nich wykonał podłączenie po siedemnastu miesiącach od wydania warunków, zaś drugi któremu warunki wydano 22 lipca 2013 r., do dnia kontroli nie wykonał podłączenia),
- w 2014 r. – 50 właścicielom nieruchomości (wszyscy wykonali przyłącze w okresie do 10 miesięcy od wydania warunków),
- w 2015 r. – 9 właścicielom nieruchomości (pięciu z nich wykonało podłączenie w terminie miesiąca od dnia wydania warunków, zaś czterech – którym warunki

techniczne wydano od 24 czerwca do 18 sierpnia 2015 r., do dnia kontroli nie wykonało podłączenia). (dowód: akta kontroli str. 399, 464-469)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niepodjęciu działań związanych z wyegzekwowaniem od 83 właścicieli nieruchomości obowiązku podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej.

Burmistrz Rajgrodu wyjaśnił, że *wskutek zmian organizacyjnych w tut. Urzędzie oraz zmiany w zakresach obowiązków poszczególnych pracowników, postępowania administracyjne w celu wydania decyzji nakazującej przyłączenie się do kanalizacji nie były wszczynane. Tut. organ nie występował też do sądu z wnioskami o ukaranie, ani nie zawiadamiał organów o popełnieniu wykroczeń wobec osób, które nie podłączyły się do sieci kanalizacyjnej, kierując się względami społecznymi, uwzględniając deklaracje właścicieli nieruchomości o podłączeniu się w możliwie jak najszybszym terminie po zgromadzeniu odpowiedniej ilości środków finansowych.*

Poprzedni Burmistrz wyjaśnił, że *nie wszczynano postępowań administracyjnych w celu przymuszenia mieszkańców do podłączenia ich do sieci kanalizacyjnej, bowiem przyjęto w gminie politykę informowania i przekonywania o konieczności podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. Ponadto z bieżących informacji uzyskiwanych z Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Rajgrodzie wynikało, iż jest to niewielka grupa osób, które nie stać na takie podłączenie.* (dowód: akta kontroli str. 240-244, 258-259, 399, 408-409)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie nieegzekwowanie od właścicieli nieruchomości obowiązku podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej.

Ocena cząstkowa

6. Osiągnięcie zaplanowanego w gminie wzrostu liczby mieszkańców i innych użytkowników korzystających z wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej oraz działania organizacyjne podjęte w tym celu

Opis stanu
faktycznego

6.1. W strukturze organizacyjnej Urzędu wydzielono samodzielne stanowisko do spraw gospodarki komunalnej, realizujące zadania z zakresu objętego kontrolą. Pracownikowi zajmującemu to stanowisko przypisano między innymi: [1] nadzór nad realizacją zadań wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie, [2] nadzór nad działalnością ZGKiM w Rajgrodzie, [3] prowadzenie nadzoru nad wykonywaniem obowiązków przez właścicieli nieruchomości w zakresie utrzymania czystości i porządku wynikających z ustawy, Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Rajgród, w tym opracowywanie projektów decyzji Burmistrza nakazujących wykonanie obowiązków, [4] prowadzenie ewidencji: zbiorników bezodpływowych, przydomowych oczyszczalni ścieków, udzielonych i cofniętych zezwoleń Burmistrza na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, [5] udział w kontrolach z zakresu przestrzegania ustawy o czystości i porządku w gminach, [6] prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie utrzymania czystości i porządku w gminie. Pani Monika Obrycka zatrudniona na tym stanowisku była nieobecna w pracy od 30 kwietnia 2015 r. (obecnie przebywa na urlopie macierzyńskim).

(dowód: akta kontroli str. 510-529)

6.2. W Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych założono, że w celu wypełnienia postanowień dyrektywy 91/271/EWG, w terminie do końca 2015 r., aglomeracja Rajgród powinna osiągnąć poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi przekraczający 95 %. W sprawozdaniach z realizacji KPOŚK podano, iż:

- w 2013 r. liczba rzeczywista mieszkańców aglomeracji – 1899, w tym 898 korzystających z systemu kanalizacyjnego, 920 obsługiwanych przez tabor asenizacyjny i 81 korzystających z przydomowych oczyszczalni ścieków. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków – 14 szt. W sprawozdaniu podano również, iż RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosi 898 (podano tylko RLM mieszkańców, bez RLM przemysłu i osób czasowo przebywających w aglomeracji), stopień skanalizowania aglomeracji – 18,7% RLM oraz założony procent skanalizowania w 2015 r. na poziomie 23,1% RLM,
- w 2014 r. liczba rzeczywista mieszkańców aglomeracji – 1899, w tym 1108 korzystających z systemu kanalizacyjnego (wzrost o 210 osób w stosunku do 2013 r.),

710 obsługiwanych przez tabor asenizacyjny i 81 korzystających z przydomowych oczyszczalni ścieków. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków – 14 szt. W sprawozdaniu (poprawionym zgodnie z sugestiami Marszałka, co szczegółowo omówiono w pkt 1.2 wystąpienia) podano również, iż RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosi 3.552 (w tym: RLM mieszkańców – 1.453, RLM przemysłu – 1.045 i osób czasowo przebywających w aglomeracji – 1.054), stopień skanalizowania aglomeracji – 74% RLM oraz założony procent skanalizowania w 2015 r. na poziomie 96% RLM. Wskazano też, iż aglomeracja wymaga zmiany (zmniejszenia granic) – ale wniosku nie złożono. (dowód: akta kontroli str. 184-239)

Zgodnie z aktualizacją KPOŚK przyrost liczby mieszkańców obsługiwanych przez system kanalizacyjny w latach 2007-2015 miał wynieść 340 osób. W sprawozdaniach z realizacji KPOŚK za lata 2009-2014 wykazano w kolumnie „liczba mieszkańców rzeczywistych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w roku sprawozdawczym” przyrost na poziomie 0 osób (np. w 2014 r. przyłączono 44 nieruchomości). (dowód: akta kontroli str. 113-239, 397-398)

6.3. Zgodnie z umową zawartą w dniu 2 sierpnia 2012 r. z Samorządem Województwa Podlaskiego Gmina Rajgród (beneficjent) zobowiązała się do realizacji zadania pn. „Budowa kanalizacji sanitarnej i wodociągu rozdzielczego w Rajgrodzie w ulicach Ostajki, Piaski, Żabia, Plancik, Warszawska”. W umowie założono osiągnięcie efektu ekologicznego w postaci przyrostu liczby użytkowników korzystających z wybudowanej kanalizacji sanitarnej ogółem o 210 osób w terminie do końca 2015 r. Beneficjentowi przyznano pomoc w wysokości 2.077,2 tys. zł (stanowiącej nie więcej niż 85% poniesionych kosztów kwalifikowalnych). Na dofinansowanie zadania pozyskano również środki z pożyczki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku¹² (do kwoty 1.537,6 tys. zł). (dowód: akta kontroli str. 260-394)

Inwestycję zrealizowano w okresie od 15 października 2012 r. do 30 grudnia 2013 r. W ramach projektu wybudowano 5,034 kilometra sieci kanalizacji sanitarnej, wydatkując na ten cel 2.542,3 tys. zł (w tym: ze środków UE 2.063,7 tys. zł i 478,7 tys. zł wkład własny). W wyniku realizacji tego zadania łączna długość sieci w aglomeracji wzrosła z 8,5 km do 13,5 km. W umowie pożyczki zawartej z WFOŚiGW zakładano efekt ekologiczny w postaci podłączenia do sieci 210 osób w terminie do 30 czerwca 2014 r. (przedłużonego aneksem do 29 lutego 2016 r.), zaś liczba użytkowników sieci na dzień kontroli wyniosła 160 osób.

(dowód: akta kontroli str. 370-394, 397-398, 480-507, 530-535)

6.4. W Urzędzie nie opracowano systemu monitorowania zapewniającego możliwość bieżącej weryfikacji danych w zakresie stopnia osiągnięcia zaplanowanych efektów, tj. wzrostu użytkowników korzystających z wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej.

Burmistrz Rajgrodu wyjaśnił, że *wzrost liczby użytkowników przyłączonych do nowo wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej monitorowany jest na podstawie danych udzielanych sukcesywnie przez ZGKiM, któremu Gmina Rajgród przekazała do użytkowania wybudowaną sieć. ZGKiM wydaje nowym użytkownikom sieci techniczne warunki przyłączenia oraz zawiera z nimi umowy na odbiór nieczystości płynnych, jest więc w posiadaniu bieżących danych. Zidentyfikowano zagrożenia, tuż. Urząd jest świadomy, że nieosiągnięcie wskaźnika może wiązać się z koniecznością zwrotu udzielonego dofinansowania na realizację inwestycji, stąd zostaną zintensyfikowane działania zmierzające do wyegzekwowania przyłączenia do kanalizacji nieruchomości. Przeprowadzona zostanie akcja informacyjna oraz następnie będą wszczynane odpowiednie procedury administracyjne.* (dowód: akta kontroli str. 240-244)

6.5. W okresie objętym kontrolą wpłynęła (14 lutego 2013 r.) jedna skarga na bezczynność Burmistrza. Skarga dotyczyła między innymi wywożenia przez Czesława W. nieczystości ciekłych do studzienki drenarskiej oraz do lasu. Sprawę przekazano wg właściwości Radzie Miejskiej w Rajgrodzie, która po rozpatrzeniu skargi w dniu 28 marca 2013 r. podjęła uchwałę o uznaniu jej za bezzasadną. W uzasadnieniu podano między innymi, że w sprawach wskazanych w skardze były prowadzone czynności zmierzające do ustalenia stanu faktycznego i należytego załatwienia sprawy, stąd zarzut bezczynności jest bezzasadny. (dowód: akta kontroli str. 536-542)

¹² Na podstawie umowy Nr 019/13/B-OW/OT-079/PNR z dnia 25 lipca 2013 r.

W latach 2013-2015 nie odnotowano skarg na działania pracowników Urzędu w związku z realizacją przez nich zadań z zakresu zapewnienia mieszkańcom i innym użytkownikom przyłączenia do gminnej sieci kanalizacji sanitarnej. Do Burmistrza nie wpływały również wnioski dotyczące realizacji wymienionych zadań. Działania Burmistrza w tym zakresie nie były przedmiotem kontroli Rady Miejskiej (dowód: akta kontroli str. 543-546)

W okresie objętym kontrolą radni nie składali interpelacji na temat rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej oraz uzyskania zaplanowanego w gminie przyrostu liczby mieszkańców i innych użytkowników korzystających z tej sieci. Problematyka ta nie była przedmiotem zainteresowania Rady Miejskiej i jej komisji.

(dowód: akta kontroli str. 543-546)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na wykazywaniu w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK nierzetelnych danych. W sprawozdaniach tych:

- za lata 2009-2013 brak było danych dotyczących wielkości RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej pochodzącej od przemysłu i osób czasowo przebywających w aglomeracji,
- za lata 2009-2014 wykazano w kolumnie „liczba mieszkańców rzeczywistych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w roku sprawozdawczym” przyrost na poziomie 0 osób (np. w 2014 r. przyłączono 44 nieruchomości),
- za 2014 r. podano 1108 korzystających z systemu kanalizacyjnego, tj. wzrost o 210 osób w stosunku do 2013 r., podczas gdy wg stanu na dzień kontroli, liczba mieszkańców, których nieruchomości zostały podłączone do sieci kanalizacyjnej wynosiła 160 osób.

Burmistrz Rajgródu wyjaśnił, że *sprawozdania z realizacji KPOŚK były sporządzane na podstawie danych posiadanych przez pracownika sporządzającego sprawozdanie. Nieścisłości mogą wynikać z braku aktualnych danych bądź błędnie przyjętych założeń.*

(dowód: akta kontroli str. 113-244)

Ocena cząstkowa

Wykazywanie przez Urząd w sprawozdaniach z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych nierzetelnych danych, uniemożliwiało ocenę osiągnięcia rzeczywistego przyrostu liczby mieszkańców aglomeracji korzystających z sieci kanalizacyjnej. Nie podjęto również skutecznych działań mających na celu korzystanie z nowo wybudowanej sieci (przy udziale środków UE) przez wszystkich mających taki obowiązek mieszkańców.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹³, wnosi o:

1. Zidentyfikowanie wszystkich właścicieli nieruchomości zobowiązanych do podłączenia się do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz podjęcie działań zmierzających do wyegzekwowania tego obowiązku.
2. Niezwłoczne przedłożenie Marszałkowi Województwa Podlaskiego zweryfikowanej propozycji planu aglomeracji Rajgród.
3. Rzetelne prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków.
4. Zapewnienie skutecznego nadzoru nad realizacją obowiązku opróżniania zbiorników bezodpływowych przez właścicieli nieruchomości.
5. Rzetelne sporządzanie sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

¹³ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 12 listopada 2015 roku.

Kontroler
Tomasz Pomian
główny specjalista kontroli państwowej

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR
Agata Ciupa

.....
podpis

.....
podpis